

УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Стабільність будь-якої держави описується її економічною безпекою, зміст якої розкривається через призму гарантованого захисту національних інтересів, соціального напрямку розвитку країни в цілому, достатнього оборонного потенціалу навіть за найбільш несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів [1, с. 105]. Однією з найважливіших складових економічної системи є податки. Не можливо заперечувати той факт, що саме податки відіграють значну роль у формуванні доходної частини державного бюджету країни, в той час як та сама значимість зумовила необхідність виокремлення з державного фінансового контролю самостійного виду – податкового контролю.

Ефективний податковий контроль – важлива складова функціонування податкової системи в економічному та соціальному контексті – з огляду на необхідність забезпечення фінансових потреб держави має базуватись на засадах формування максимально зручних і необтяжливих умов оподаткування бізнесу, у тому числі за рахунок подолання нерівномірного розподілу податкового навантаження в економіці, впорядкування системи планування, організації та здійснення податкових перевірок, використання сучасних аналітичних інструментів їх проведення, що дозволяють визначати приховану податкову базу і запобігти ухилянню від оподаткування, сприяння підвищенню податкової культури, дисципліни у суспільстві та ефективності податкового адміністрування загалом [2, с. 5].

Прагнення до побудови в нашій країні ефективної податкової системи спонукає до вивчення іноземного досвіду організації податкового контролю для пошуку найраціональніших ідей, підходів, методів його здійснення та виявлення перспектив їх застосування у вітчизняній податковій практиці. Це дасть можливість не тільки прийняти до використання вже перевірений часом цінний досвід побудови механізму податкового контролю, але й дозволить уникнути помилок у цій сфері та запобігти таким негативним наслідкам, як порушення прав і свобод платників податків, недоїмки до бюджету, корупція тощо.

Сьогодні в Україні проводяться реформи у різних сферах, серед яких і податкова. Основні напрями реформ зафіксовані у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Коаліційній угоді, Програмі діяльності Кабінету Міністрів України, Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України [3, с. 159-160]. Податкова реформа передбачає виконання значної кількості завдань, у тому числі щодо здійснення податкового контролю – формування системи податкового контролю залежно від ступеня ризику в

діяльності платників податків, що потребує розробки ґрунтовних законодавчих та організаційних засад у цьому напрямі діяльності.

Якщо проаналізувати податкові системи країн Європейського Союзу, то можна зробити висновок щодо синхронності їх податкових реформ в сукупності з процесами інтеграції та глобалізації, що роблять їх все більше схожими одна на одну. Те саме стосується і податкового контролю.

У зарубіжних дослідженнях розглядаються питання, пов'язані з механізмами реалізації податкового контролю, серед яких увага приділяється правовому, інформаційному, економічному, соціальному [3, с. 162-164]. Зокрема, наголошується на важливості правового механізму реалізації податкового контролю. Його реалізація розглядається в аспекті відповідальності за скоєння податкового правопорушення.

Використання інформаційного механізму проявляється у побудові відповідних відносин між платниками податків і податковими адміністраціями шляхом використання сучасних ІТ-технологій.

Економічний механізм реалізації податкового контролю закордонними фахівцями вбачається у процесах управління податковими ризиками податковими адміністраціями на центральному та місцевому рівні. У цьому випадку використовується категорія «розумний контроль великих ризиків», який передбачає запобігання будь-якій незаконній податковій діяльності та виконання платниками податків своїх обов'язків.

Соціальний механізм виявляється крізь призму розуміння соціального добробуту, що ґрунтується на унеможливленні конфліктів між урядами, чиновниками і приватними фірмами у контексті процесу справляння податків.

Вітчизняний податковий контроль характеризується тенденцією до зближення з європейськими вимогами, однак темпи реформування системи адміністрування податків в Україні надто повільні. Основними дестабілізуючими факторами, що впливають на ефективність податкового контролю, є [2, с. 277]: недостатня уніфікація вітчизняного податкового законодавства з міжнародним; відсутність комплексних методів оцінки та системного моніторингу контрольно-перевірочної роботи податкових органів; недосконале методичне забезпечення процедурних питань податкового контролю, низький рівень його автоматизації; відсутність підходів до гармонізації взаємовідносин учасників контрольно-перевірочного процесу.

Узагальнюючи все вищезазначене, можна констатувати, що податковий контроль відіграє значну роль у системі державної економічної безпеки. Не менш важливим є його удосконалення, що являється пріоритетом для України на найближчі часи. Адаптація такої ланки безпеки не має обходитися без запозичення закордонного досвіду, адже не завжди можна говорити про самостійність прийняття рішень. Аналіз зарубіжного досвіду вказує на потребу в удосконаленні, зокрема виокремлюються певні напрями, серед яких увага звертається на розроблення механізмів стимулювання з метою зменшення витоку податків, механізмів боротьби з корупцією; підвищення заробітної плати в державному секторі та виявлення корумпованих співробітників тощо.

Література:

1. Потернак Ю.П. Податковий контроль у системі забезпечення економічної безпеки держави / Ю.П. Потернак // Науковий вісник ЛДУВС. – 2013. – №1. – С. 105-112.
2. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності: монографія / М.І. Мельник, І.В. Лещух. – Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України», 2015. – 330 с.
3. Механізми реалізації податкового контролю в Україні: державно-управлінський аспект: дисертація / Ю.М. Васюк. – Київ: НАДУ при Президентіві України, 2015. – 254 с.

Олександр Дорожко

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: канд. екон. наук., доцент Амбрик Л. П.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЯК ЕЛЕМЕНТ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Динаміка зовнішньоторговельних відносин зумовлює необхідність застосування сучасних методів митного контролю, до яких можна віднести управління митними ризиками. Трансформація митного контролю на основі управління ризиками стала синонімом модернізації митних органів. Через швидке зростання обсягів торгівлі та обмеженої кількості ресурсів митних органів, традиційні методи митних оглядів усіх товарів та транспортних засобів значно гальмували розвиток зовнішньоторговельних зв'язків.

Проблеми управління митними ризиками є предметом досліджень таких зарубіжних та вітчизняних науковців як І. Бережнюка, О. Вакульчик, А. Войцешука, М. Гранквіста, Т. Єдинак, М. Кунію, Г. Марковіц, І. Несторишена, П. Пашка, Є. Рудніченка, С. Терещенка.

Суть управління ризиками полягає у роботі відповідних контролюючих органів із аналізу, виявлення та оцінки ризиків, заходів спрямованих на мінімізацію ризиків, а також оцінки ефективності цих заходів. Основною метою управління ризиками є виявлення та запобігання порушенням митного законодавства; прискорення митного оформлення товарів та транспортних засобів, що перетинають митний кордон; ефективне використання ресурсів контролюючих органів [1].

Важливе місце у розробленні заходів по управлінню ризиками займає автоматизована система аналізу та управління ризиками (АСАУР). За допомогою АСАУР можливо провести комплексний аналіз ризиків та сформулювати перелік необхідних форм митного контролю, які б відповідали ступеню ризику. АСАУР здійснює контроль та аналіз за правильністю визначення митної вартості, коду товару відповідно до УКТ ЗЕД, країни походження товарів, достовірності даних про товари.

При застосуванні даної системи організація митного контролю здійснюється на основі автоматизованого аналізу профілів ризику. За